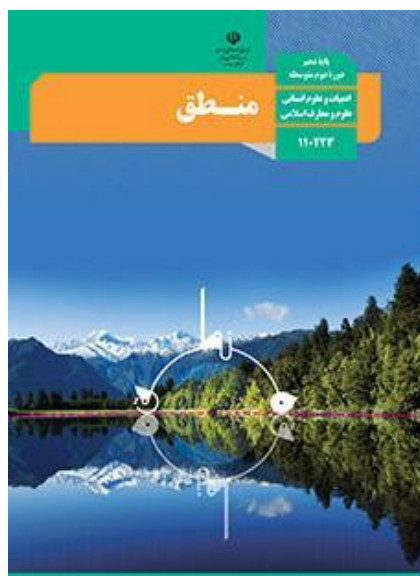

جزوه منطق سال دهم
 خلاصه دقیق دروس
 حل تمرینات و فعالیت های تکمیلی
 به همراه
 نمونه سؤالات

تهیه و تنظیم: حیدر جلالی

سال تحصیلی: ۹۷-۹۸

سخنی با دبیران ارجمند / دانش آموزان گرامی:

در این جزوه، ابتدا مطالب هر درس به شکل دقیق و کامل خلاصه بندی شده است.

همچنین پس از خلاصه هر درس، پاسخ تمرینات کتاب ذکر شده است .

علاوه بر آن مجموعه سوالات متن شامل **سوالات تشریحی - سوالات صحیح، غلط -**

سوالات نقطه چین یا پرکردنی و... طراحی شده است .

در برخی از مطالب، جهت درک بهتر مطلب ، بنده راهکارهایی ساده و نو ارائه داده ام.

در اینجا از کلیه خوانندگان این مجموعه به ویژه دبیران ارجمند این درس، خواهشمندم

با ارسال **نظرات ، ایده ها و انتقادات** سازنده خود ، به ایمیل بنده

headerjalaly@yahoo.com این مجموعه را پربارتر نمایند.

شایان ذکر است استفاده و تکثیر جزوه با ذکر منبع و بدون تغییر نام بنده بلامانع است.

حیدر جلالی

۱۳۹۷

۱) تصور کنید فردی با خواندن آیه « خداوند نور آسمان ها و زمین است» گمان کند که چون « نور با چشم قابل مشاهده است» خداوند را نیز می توان با چشم دید به نظر شما وی دچار چه اشتباهی شده است؟
(مبحث مربوط درس ۲ و ۸ می باشد)

جواب: مغالطه اشتراک لفظی « اما در واقع می توان آن را مغالطه عدم تکرار حد وسط دانست

زیرا معنی نور (نور حقیقی) در جمله اول با معنی نور (نور محسوس) در جمله دوم یکسان نیست لذا حد وسط به یک معنا در قیاس بکار برده نشده است

۲) فردی می گفت: «اگر پرخوری کنم مریض می شوم؛ و چون من پرخوری نمی کنم، مریض نخواهم شد» اشکال استدلال وی در چیست؟ **جواب:** در درس ۹ خواهیم دید که قضیه شرطی دارای دو جزء است. جزء اول مقدم و جزء دوم تالی است. مقدم باید همواره وضع شود و تالی نیز همیشه رفع. در صورتی که مقدم، رفع و یا تالی، وضع شود مغالطه صورت می گیرد مانند مثال این سوال که مقدم، رفع شده و لذا جواب مغالطه رفع مقدم است.

۳) آیا کلمه « پروانه » در دو عبارت « پروانه من است » و « پرواز می کند» به یک معناست؟ اگر کسی از این دو جمله نتیجه بگیرد که « دختر من پرواز می کند» دچار چه خطایی شده است؟

جواب این سوال مانند سوال (۱) می باشد مغالطه اشتراک لفظ پروانه

۴) آیا نتیجه گیری انجام شده در عبارت مقابل صحیح است؟ « آقای م. الف که دیروز در این دادگاه محاکمه شد؛ حتماً متهم به اختلاس است؛ زیرا همه افراد متهم به اختلاس را در این دادگاه محاکمه کرده اند»
جواب: در درس ۷ با بحث مغالطه ایهام انعکاس روبرو می شویم. به عنوان مثال اگر موجه کلی را به موجه کلی عکس کنیم یا برای سالبه جزئی عکس لازم الصدق در نظر بگیریم، دچار این مغالطه شده ایم. در این مثال عبارت « همه افراد متهم به اختلاس را در این دادگاه محاکمه کرده اند» موجه کلی است و عکس موجه کلی، موجه جزئی است. یعنی بعضی افرادی که در این دادگاه محاکمه می شوند متهم به اختلاس هستند و لذا در اینجا چه بسا آقای م. الف متهم به اختلاس نباشد.

۵) سعادت چیست؟ چرا با وجود آنکه همگی انسان ها به دنبال سعادت اند راه های متفاوتی را در پیش می گیرند؟
جواب این سوال مربوط به بحث درس (۴) یعنی بحث تعریف است. برداشت انسان ها از مفهوم سعادت یکسان نیست و ممکن است تعاریف متعدد و مختلفی از تعریف صورت گیرد.

۶) فرض کنید قیمت هندوانه کیلویی ۸۰۰ تومان باشد. با توجه به تصویر مقابل بگوئید فروشنده برای جلب مشتریان از چه نکته ای استفاده کرده است؟ موارد ذکر شده مثال هایی از خطای اندیشه اند که در زندگی خود

از صدها نمونه از آنها مواجه می شویم. **جواب:** در درس ۱۰ (مغالطه بزرگ نمایی کوچک نمایی)

درس اول - منطق، ترازوی اندیشه

■ **تعریف منطق:** علمی که در پی جلوگیری از خطای اندیشه است.

■ **کوشش منطق دانان:**

✓ **بیان روش جلوگیری از خطا و مغالطه از طریق دسته بندی انواع خطاهای ذهن:** با بررسی انواع خطاهای ذهن و دسته بندی آنها، راه های جلوگیری از آنها را نشان دهند.

✓ **بیان قوانین و قواعد حاکم بر ذهن:** قواعدی را که باید رعایت کنیم تا دچار خطای فکری یا اصطلاحاً مغالطه (سفسطه) نشویم، مشخص کرده اند.

■ **مغالطات** همچون **بیماری های** هستند که باید از دچار شدن به آنها برحذر بود. از این رو دانستن آنها برای منطق دان لازم است تا بتواند با آنها مبارزه کند.

■ همان گونه که در علم پزشکی انواع بیماری ها و روش های پیشگیری و درمان آنها را بیان می کنند، در علم **منطق** نیز به همراه **بیان قوانین حاکم بر ذهن**، روش های **جلوگیری از مغالطات** را بیان می کنند

■ **تأکید منطق** بر آموزش **شیوه درست اندیشیدن** است تا از این طریق قادر به تشخیص خطاهای بیشمار ذهن باشیم.

■ ذهن انسان به صورت طبیعی بر اساس قواعدی می اندیشد.

■ منطق دانان این قواعد را کشف کرده اند و به صورت علم منطق در اختیار ما قرار داده اند.

■ ذهن انسان به طور طبیعی منطقی رفتار می کند و بدون دانستن نامهای این قواعد، آنها را در زندگی خود به کار می برد؛ اما ذهن همواره در معرض لغزش قرار دارد و معمولاً در استدلالهای پیچیده یا تعریف دقیق اصطلاحات خاص، دچار اشتباه می شود. به همین دلیل با به کارگیری علم منطق که به دسته بندی و توضیح قواعد ذهن می پردازد، سریع تر و دقیق تر می توان عوامل لغزش و خطای ذهن را تشخیص داد.

■ **منطق علمی کاربردی** است که تبحر در آن به تمرین و ممارست نیاز دارد. آموختن منطق مانند آموختن دوچرخه سواری است که **باید به صورت عملی فراگرفته شود** و خواندن دستورالعمل های نظری، فرد را تبدیل به دوچرخه سواری ماهر نمی کند.

■ دانش منطق، ابزاری در خدمت سایر علوم و دانش هاست.

■ منطق همچون سیستم های کنترلی یک خودرو است که میزان بنزین، سرعت حرکت و گرمای موتور را به ما نشان می دهند و در مقابل مشکلات به ما هشدار می دهند؛ اما باعث حرکت خودرو نمی شوند.

■ **منطق** را به **شاقول بنایی** تشبیه کرده اند که به کارگیری آن باعث **پدید آمدن بنای فکری**

مستحکمی می شود؛ اما آجرها و مواد لازم برای ساختن این بنا را باید از علوم دیگر تهیه کرد.

▪ دانستن منطق تنها برای ارزیابی اندیشه های فلسفی به کار نمی رود؛ بلکه هر یک از ما در سراسر زندگی خود بدان نیازمندیم؛ زیرا می خواهیم درست فکر کنیم و درست تصمیم گیری کنیم.

▪ امروزه با فراگیر شدن رسانه ها و همچنین حجم انبوه اطلاعات صحیح و غلط، بیش از پیش نیازمند علمی هستیم که شیوه های جلوگیری از خطای اندیشه را به ما آموزش دهد.

▪ معمولاً نشریات مختلف در بسیاری از عناوین و مطالب خود، استدلال هایی را به نفع عقاید مورد نظرشان مطرح می کنند. اغلب آگهی های تجاری نیز نوعی استدلال هستند که می خواهند مخاطب را به این نتیجه برسانند که فلان کالا را بخرید اینها نمونه هایی هستند که برای بررسی درستی و نادرستی آنها به منطق نیازمندیم. بنابراین استدلال آوری و تعریف کردن صحیح، اموری نیستند که تنها در محیط تحصیلی، با آنها سر و کار داشته باشیم.

▪ دانش بشری را به دو حیطه کلی تقسیم کنیم:

✓ **تصور:** مانند درک ما از سیمرغ، درخت، مثلث قائم الزاویه و مانند آن. در این حالت به واقعیت داشتن یا نداشتن یا ارتباط این تصور با سایر امور، کاری نداریم و تنها همان تصور را به ذهن می آوریم.

✓ **تصدیق:** مانند جملاتی «درختان در روز اکسیژن تولید می کنند» و «مثلث قائم الزاویه سه زاویه مساوی ندارد»

در **تصدیقات**، حکم و قضاوت وجود دارد و در آنها اوصافی را به چیزی نسبت یا از آن سلب می کنیم.

▪ **نشانه تشخیص تصور:** یک کلمه یا مجموع کلمات **نشانه تشخیص تصدیق:** جمله کامل همراه با فعل

▪ **از میان موارد زیر تصور و تصدیق را مشخص کنید:**

مرغ	سیمرغ افسانه ای	سیمرغ افسانه ای است.	دانا	توانا بود هر که دانا بود.
↓	↓	↓	↓	↓
جواب: تصور	تصور	تصدیق	تصور	تصدیق

▪ دو حیطه اصلی منطق:

✓ **تعریف:** در آن روش صحیح تعریف کردن بیان می شود و به ما کمک می کند تا از تعریف اشتباه پرهیز کنیم.

✓ **استدلال:** در آن روش صحیح استدلال کردن بیان می شود و به ما کمک می کند تا از استدلال اشتباه پرهیز کنیم.

بنابراین به کمک تعریف، از تصورات معلوم به شناخت تصورات مجهول و به کمک استدلال از تصدیقات معلوم به کشف تصدیقات مجهول دست می یابیم.

نحوه تشخیص تعریف: معمولاً جنبه توصیفی دارد و در آخر آن نشانه (چیست؟) و یا در ابتدا نشانه (یعنی)

نحوه تشخیص استدلال: معمولاً در آن نشانه های (پس، بنابراین - چون، زیرا - اگر، هرگاه - چرا)

وجود دارد یا استدلال متشکل از حداقل دو جمله یا بیشتر است.

■ تمرین

مشخص کنید که کدامیک از موارد زیر تعریف و کدامیک استدلال هستند:

چون قاشق چوبی گرما را منتقل نمی کند، غذا را با آن هم بزن تا دستت نسوزد. (استدلال)

منطق علمی است که از خطای ذهن جلوگیری می کند. (تعریف)

معلم ما در کلاس است؛ پس در خانه اش نیست. (استدلال)

ترابری یعنی حمل و نقل کالا یا مسافر از جایی به جای دیگر. (تعریف)

■ فعالیت تکمیلی

۱) جملاتی که با «چيست» پایان می پذیرند و جملاتی که با «چرا» آغاز می شوند با کدام یک از دو مبحث اصلی

منطق ارتباط دارند؟ به ترتیب تعریف و استدلال

۲) از میان موارد زیر تصویرها و تصدیقها را مشخص کنید:

منطق معیار تفکر است، منطق، تصدیق بخشی از علم است، کوه سهند، ارتفاعات کوه سهند، کوه سهند مرتفع است.

تصدیق تصور تصور تصدیق تصور تصدیق

۳) اگر ذهن انسان به طور طبیعی بر اساس قواعدی می اندیشد، چه نیازی به خواندن منطق داریم و چرا به صرف

خواندن کتابهای منطق از خطای ذهن مصون نمی مانیم؟

زیرا ذهن همواره در معرض لغزش قرار دارد و معمولاً در استدلالهای پیچیده یا تعریف دقیق اصطلاحات خاص، دچار

اشتباه می شود. به همین دلیل با به کارگیری علم منطق که به دسته بندی و توضیح قواعد ذهن می پردازد، سریع تر

و دقیق تر می توان عوامل لغزش و خطای ذهن را تشخیص داد.

منطق علمی کاربردی است که تبحر در آن به تمرین و ممارست نیاز دارد. آموختن منطق مانند آموختن

دوچرخه سواری است که باید به صورت عملی فراگرفته شود و خواندن دستورالعمل های نظری، فرد را تبدیل به

دوچرخه سواری ماهر نمی کند.

سوالات تشریحی

۱- مفهوم روبرو را تعریف کنید. «علم منطق». علمی که در پی جلوگیری از خطای اندیشه است.

۲- منطق دانان، برای اینکه انسان در زمان اندیشیدن دچار مغالطه نشود، چه کوششی نموده اند؟

با بررسی انواع خطاهای ذهن و دسته بندی آنها، راه های جلوگیری از آنها را نشان دهند.
قواعدی را که باید رعایت کنیم تا دچار خطای فکری یا اصطلاحاً مغالطه نشویم، مشخص کرده اند.
۳- چرا منطق را به شاقول بنایی تشبیه کرده اند؟

زیرا به کارگیری آن باعث پدید آمدن بنای فکری مستحکمی می شود؛ اما آجرها و مواد لازم برای ساختن این بنا را باید از علوم دیگر تهیه کرد.

۴- آیا دانستن منطق تنها برای ارزیابی اندیشه های فلسفی است؟ چرا؟

خیر، هر یک از ما در سراسر زندگی خود به منطق نیازمندیم؛ زیرا می خواهیم درست فکر کنیم و درست تصمیم گیری کنیم. امروزه با فراگیر شدن رسانه ها و نیز حجم انبوه اطلاعات صحیح و غلط بیش از پیش نیازمند علمی هستیم که شیوه های جلوگیری از خطای اندیشه را به ما آموزش دهد.

۵- دانش بشری را به دو حیطه کلی تقسیم کرده اند، آن دو حیطه را نام ببرید. **تصور و تصدیق**
از میان موارد روبرو تصویرها و تصدیق ها را مشخص کنید:

خوزستان- خوزستان دین خود را به اسلام ادا کرد - سکه - بیکاری - دلار- مسکن گران شد

جواب: تصور - تصدیق - تصور - تصور - تصور - تصدیق

۶- دو حیطه اصلی منطق کدامند؟ آنها را نام ببرید. **تعریف و استدلال**

۷- مشخص کنید که کدامیک از موارد زیر تعریف و کدامیک استدلال هستند:

الف) اگر از کالای ایرانی حمایت کنی باعث پیشرفت کشور می شود. **استدلال**

ب) حمایت از کالای ایرانی یعنی حمایت از همت، پشتکار و آینده جوانان این مرز و بوم. **تعریف**

ج) اگر کارون خشک شود، کشاورزی ایران نیز با مشکل مواجه می شود. **استدلال**

۸- مفاهیم زیر را تعریف کنید: الف) تعریف ب) استدلال

الف: در آن روش صحیح تعریف کردن بیان می شود و به ما کمک می کند تا از تعریف اشتباه پرهیز کنیم.

ب: در آن روش صحیح استدلال کردن بیان می شود و به ما کمک می کند تا از استدلال اشتباه پرهیز کنیم.

جاهای خالی را با استفاده از کلمات مناسب کامل کنید

۱- علمی که در پی جلوگیری از خطای اندیشه است، نام دارد. **منطق**

۲- منطق دانان کوشیده اند قواعدی را که باید رعایت کنیم تا دچار خطای فکری یا اصطلاحاً نشویم، مشخص

کرده اند. **مغالطه**

۳- همچون بیماری هایی هستند که باید از دچار شدن به آنها برحذر بود. از اینرو دانستن آنها برای منطق داز

لازم است تا بتواند با آنها مبارزه کند. **مغالطات**

۴- تأکید منطق برآموزش شیوه است تا از این طریق قادر به تشخیص خطاهای ذهن که بشمارند باشیم.

درست اندیشیدن

۵- منطق علمی است که تبخّر در آن به تمرین و ممارست نیاز دارد. **کاربردی**

۶- دانش، ابزاری در خدمت سایر علوم و دانش هاست. **منطق**

۷ - دانش بشری را به دو حیطة کلی تقسیم می کنیم که عبارتند از و **تصور و تصدیق**

۸- در حکم و قضاوت وجود دارد و در آنها اوصافی را به چیزی نسبت یا از آن سلب می کنیم. **تصدیقات**

۹- به کمک، از صورهای معلوم به شناخت صورهای مجهول و به کمک از تصدیقهای معلوم به کشف

تصدیقهای مجهول دست می یابیم. **تعریف - استدلال**

تعیین کنید کدام عبارت صحیح و کدام غلط می باشد.

۱- علمی که در پی جلوگیری از خطای اندیشه است، فلسفه نام دارد. **فادرست**

۲- منطق دانان کوشیدند قواعدی را که باید رعایت کنیم تا دچار خطای فکری یا اصطلاحاً مغالطه نشویم، مشخص

کرده اند. **درست**

۳- مغالطات همچون بیماری هایی هستند که باید از دچار شدن به آنها برحذر بود. از اینرو دانستن آنها برای منطق

دان لازم است تا بتواند با آنها مبارزه کند. **درست**

۴- منطق علمی نظری است که تبخّر در آن به تمرین و ممارست نیاز دارد. **فادرست**

۵- سایر علوم ابزاری در خدمت دانش منطق است. **فادرست**

۶- دانستن منطق تنها برای ارزیابی اندیشه های فلسفی به کار می رود؛ و بنابراین هر یک از ما در سراسر زندگی

خود بدان نیازمندیم؛ زیرا می خواهیم درست فکر کنیم و درست تصمیم گیری کنیم. **فادرست**

۷- ذهن انسان به صورت طبیعی بر اساس قواعدی می اندیشد. منطق دانان این قواعد را کشف کرده اند و به

صورت علم منطق در اختیار ما قرار داده اند. **درست**

۸- منطق را به شاقول بنایی تشبیه کرده اند که به کارگیری آن باعث پدید آمدن بنای فکری مستحکمی می شود؛

اما آجرها و مواد لازم برای ساختن این بنا را باید از آن تهیه کرد. **فادرست**

۹- دانش بشری را به دو حیطة کلی تقسیم می کنیم که عبارتند از تصور و تصدیق **درست**

۱۰- در تصدیقات حکم و قضاوت وجود دارد و در آنها اوصافی را به چیزی نسبت می دهیم یا از آن سلب می کنیم.

درست